

LO GERONÉS

SETMANARI PORTA-VEU DEL "CENTRE CATALANISTA DE GERONA Y SA COMARCA,,

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Gerona	1 peseta trimestre
Fora -	1'25 id.
Estranger	1'50 id.
Un número 10 céntims	id.

Any 3.er

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ CORT-REAL 7-1.er

Diumenge 19 de Abril de 1896

ANUNCIS Y COMUNICATS

Preus convencionals

De tots los llibres, follets, etc., que s'remeten
a la Redacció, se'n donarà compte en lo Setmanari

BIBLIOTECA PÚBLICA
GIRONA

Núm. 105

ENCUADERNADOR

Se necesita un oficial en la impremta d'aquest periódich.

SECCIÓ GENERAL

MALA FÉ

Es inmoral, es indigne, lo que passa ab certs periódichs unitaristas que s' diuhen republicans y partidaris de totes les llibertats per radicals que sien.

Vé En Pi y Margall y, conseqüent ab los principis polítichs que ha propagat y mauntingut fins ara, sosté que 'ls cubans tenen dret á la autonomía y que l' hanverselhi negat y regatejat pels governants espanyols es una dé les causes principals, sinó la primera, de la actual insurrecció de Cuba; y 'ls periódichs aludits fan com qui s' escandalitstan y no l' dexan de mal patriota, de mambis, de separatista.

Venen los regionalistas y, conseqüents ab sos principis, sostenen que sols la concessió á Cuba de la autonomía regional pot conservar á Espanya la soberanía de l'illa y que les imposicions dels principis unitaristas y la política d' explotació han sigut causes, potser les principals, de la present insurrecció de Cuba; y aquells mateixos periódichs los acusan de traidors á la patria, los senyalan com á mals espanyols y los motejan de mambis y separatistas vergonzantes.

Pero arriba l' dia que 'ls capitossos de tots aquests republicans unitaristas, y fins alguns dels federal, se reuneixen á Madrid pera veure d' entendres y formular les bases de la Unió Republicana, y de moment al mes ho conseguexen ó semblan haverho conseguit, y 'ls periódichs á que 'ns referim llensan al vol les campanes en celebració de succès tant satisfactori y 's hi falta temps pera adherirse á la Unió.

Ara bé: ¿quín es lo criteri de la Unió Republicana pera la solució definitiva de la questió de Cuba? ¿Es, per ventura, contestar á la guerra exclusivament ab la guerra? ¿Es imposarse als axecats en armes pel terror? Es ni siquera l'assimilació completa ab la península, única conseqüencia lògica dels principis unitaristas liberalists? No. La Declaració firmada en nom y representació dels partits republicans centralista, federal, nacional y progressista, després de considerar com d' interès supréim mantenir á tota costa la integritat de la patria; de fer constar les seves simpaties y aplauso pels que á Cuba liuytan per la causa d' Espanya; de calificar de *error funesto* lo creure que la questió cubana es exclusivament militar y no un problema al qual precisa donar solució per medis polítichs discretament combinats ab l' esfors de les armes y d' atribuir als governs monàrquichs presents y passats la culpa de l' actual insurrecció y la anterior perduda de les colònies hispano-americanes, diu textualment:

"Quint. Que la solució definitiva del problema polítich y social de les nostres Antilles, sots la bandera espanyola y com á medi d' assegurar la tranquilitat y l' desenvolupament d' aquells pobles ab íntima relació ab los veritables interessos peninsulars, consisteix á juhl de tots los partits de la Unió Republicana, en la implantació de reformes radicals en la administració y règimen intern de Puerto-Rico y de Cuba, arrasant la majoria dels firmants á estimar, que així los principis del dret com les excepcionals circumstancies del moment y totes les afortunades esperencies de les nacions colonizadores de la Etat Moderna, IMPOSAN LA OPORTUNA APPLICACIÓ DEL PRINCIPI DE LA AUTONOMIA COLONIAL."

Han dit res mes En Pi y Margall, han dit res mes los regionalistas de lo que diuhen, sotscriuen y declaran los representants dels partits que constitueixen la Unió Republicana, que'l dret, les circumstancies presents y la experiència de les nacions colonizadores de l' Etat Moderna, imposan que s' dongui á Cuba la autonomia? Y si lo mateix han declarat los partits que forman

la Unió Republicana ¿perquè son calificats de separatistes, de mambises, d' antipatriotes, solament los regionalistas y En Pi y Margall? Ab quina autoritat, ab quina bona fé los motejan d' aquesta manera los periódichs mateixos que no tenen per la Unió Republicana més que adhesió expressa, alabances continuades, y que no han protestat d' aquelles afirmacions, ni les han desautorisades?

La mala fé d' aquests periódichs es evident, com ho es també quan cridan fins á esgargamellarse que á la guerra sols s' ha respondre ab la guerra y á les salvatjades dels insurectes s' ha de contestar fusellant á tothom que s' agafi; elles, precisament, qu' havian predicat sempre la abolició de la pena de mort per motius polítichs y que fins tractantse de delictes comuns, per horribles que sien, no s' descuidan mai de demanar l' indult del reo y més d' una vegada han censurat y han tractat de deprimir als qui, sia per convicció, sia per qualsevol altre motiu, en us de la seva llibertat s' han negat á felshi cor en aytals empreses.

Lo que 'ls cou es haver de confessar que sos contraris polítichs teuen rahó; y lo que comprenen es que la concessió de la autonomía á Cuba té d' ésser en lo previndre un argument poderós en favor de la virtuositat y eficacia dels principis regionalistas: axi com, al cridar guerra y extermimi, apuntavan, no als insurectes cubans, sinó al general de la restauració quin prestigi podia algun dia perjudicar á l' adventiment de la república.

Mires interessades, esperit de banderia, tal es lo patriotisme d' aquests senyors.

Ia monarquia sense la base del Regionalisme es insostenible á Espanya y lo mateix la República si per desgracia la centralizada triomfes

(Continuació)

X. - Mals que experimenta nostra llengua y la ensenyansa en Catalunya.

La obra impia de subjectar nostre país á una disciplina exòtica y volandera s' aplica també per lo Ministeri de Foment respecte de la Ensenyansa. Fa temps que monopolisa la vida Universaria proveint freqüentment las càtedras de la Catalana en persones estranyas al país, que suspiran per abandonarlo aprofitant la ocasió d' un ascens, y que sovint lo maltractan ridiculizando sa parla y sus costums.

Per alguns, particularment los de 2.er Ensenyansa, la càtedra los serveix per realisar un negoci indigne, escribind llibres de pacotilla, quan no son plagis ramplons de llibres de mérit, que ofereixen als seus deixebles ab una lleugera disressa d' estil ó de locusió, obligantlos á comprarlos á preus usuraris, baix pena de suspensió de curs. Aixó per suposat que no ho diuhen, pero ho fan, lo Gobern ho sap y l' remey no ve. Mentre duri aquest sistema, inútil es esperar que logri nostra Universitat formar un cos de doctrina, ni filosòfica, ni literaria, ni jurídica en consonància ab lo gènit y ab lo bon sentit del territori.

Hi ha altres ensenyansas á càrrec sou manteniment de la Provincia, tenintla privada de son govern y de la provisió de son personal. Las iniciativas de la Junta de Comers de Barcelona quan la Espanya gosava de la difixa de no coneixer lo Ministeri de Foment, crearen una generació d' artistas que acreditaven la Escola de Llotja y que s' identificaven ab lo gust y l' gènit del país que rebia sa influencia al par que 'ls la comunicava. També las iniciativas provincials estableixen las escolas d' arts ó indústries, cual govern y provisió de càtedras ha engolit l' Estat. Ara ensenyen en dits centres pagats per la província algunas personas que venen de països atrassats, alguna sense més estimul que cobrar la paga, figuraren en la nómina y esperar algun ascens.

Per rematxar lo clau aparegué fa pochs anys un Ministre que s' diu democrata, qui acaparà en l' Estat lo mangoneig de la 4.er Ensenyansa, propia de cada Municipi y l' transferí al centre de las injusticias, puig, que d' aixó n' paieix la legislació y la llengua de nostre poble. Ara s' ensenya en nostres Municipi y una llengua forastera, que es com si no s' ensenyés res, se empobreix l' enteniment dels noys fentlos apendre lo desconegut per lo desconegut en perjudic de las tradicions de la terra y descunyant la cadena d' or de las ensenyansas populars, eclesiàsticas y de familia condensadas en la doctrina cristiana que també se 'ls recita en castellà. Y per acabar de confondrelo tot, mols sacerdots, tocats del esperit de noveitat, seguidors de la moda y aduladors dels prosselits d' ella, predican en castellà que la generalitat no l' entén, secundant (encara que sens animo de sa pàrt) la acció masònica, y fent que no enténolos s' abondoni l' Iglesia com havent vist per propia experiència, en algun poble. Y axó continua sense que s' hi posi remey y va creixent de modo, que á la llarga importarà per l' Iglesia catalana una vida merament oficial. L' absolutisme Monàrquic no havia arribat á colocar-nos en tan trist estat respecte de nostra llengua y de nostre dret perque, refrenat per lo Cristianisme, respectava una y altre. Los governants que la Revolució crida s' atreveixen á tot y avansan sempre per aquest fatal camí. Han extés fins al clero en quant han pogut, lo sistema de movilitat en sos destins, fent dependre la sua dotació dels pressupòsits públics y tentantlo los acensos. Avans hi havia parroquias de pobles humils, ricas en propietat parroquial y l' que las obtenia s' hi arrelava y arrelantshi s' identificava ab la gent y sort del poble y tota la terra del voltant ne sortia beneficiada. En aquell temps fins lo clero regular d' homes y donas afavoria lo bell parlar y escriure de nostra gent, mentres que avuy abandona aquesta tasca y 's deixa arrastrar per las corrents anti-patriòticas castellanizadoras. Sabém que en alguns estudis se castiga ab penas afrontosas als que parlen en català; Com si no fos millor ensenyar la llengua castellana fundantho en la nostra, y fent agradosa la propia llengua tot ensenyant la forastera!

XI.—Crisis que travessa la vida Catalana ab ocasió dels abusos del parlamentarisme.—Convenia restablir la vida de las regions terminada la guerra de la Independència.

L' avech xuclador del centre ns va dragant, la igualació projectada per Felip V marcha en tren ràpid. Estém los catalans passant per la crisi tremenda de ser ó no ser, perdre tot lo que ns dignifica y convertir-nos en los Illòrs del treball d' Espanya. D' ahont por devallar lo remey? Després de Deu, de nostre seny y esforç, fentlo en quan sia possible colectiu. Ab lo seny havém de recobrar la virtut antiga y revestirla de las formes convenientes al Estat d' Unió en que ns trobém.

Conservém l' esperit fort que vivifica l' cos encara que membrat, pero ab potència de recobrar una figura proporcionada. Entrarem á formar la Unitat Monàrquica Espanyola y l' Rey nos privá de fet de veu en Cors y de dret, al proclamar-se absolut, abusant de la victoria. Nos deixá l' us de la llengua ab una sola excepció y ns deixá intacta la vida jurídica. L' època del absolutisme Real ha passat ja entre nosaltres y per no tornar de molt temps, per no dir may més y l' ha succehit lo Parlamentari.

Aquest s' ha sobreposat al Rey valentse del artifici de la Unitat Nacional, corresponent á una Soberanía Nacional superior á tot, simbolisantla en lo nou Estat Espanyol, que es l' instrument format per l' egoisme, la impietat y la hipocrisia per fer taula rasa de tot lo social preexistent dintre de nosaltres mateixos y condemnar á un saqueig dissimulat y permanent nostra religiositat, nostres institucions particulars, nostre idioma, nostres lleys y costums, nostres bens y fins nostre jovent sacrificat per la passió nivelladora y assimiladora dels que l' manejan. Es l' Estat un

maníquí irresponsable que obra a impuls del Parlamentarisme y dels seus corifeus, que, invocant la rahó de la Unitat Nacional los organismes que protegian al ciutadà y al home, convertintlo en gra de sorra enfront del seu poder colossal, que de cada dia, com havent vist, extrema la adjecció y lo servilisme, entremetentse abusivament fins en las relacions familiars y privadas. Quant regia tantsols la Unitat Monàrquica era impossible tanta baixesa; lo Rey oferia una responsabilitat moral, mentres que l'estat no n' te de cap mena, paguem sas culpas los mateixos sacrificats, y existía entre'l Rey y'l home nu engranall de corporacions similars al mateix home familiar en que hi figurava com a membre, constituhint un tot àrmónich vivent y compacte per resistir los abusos socials y particulars extremes. Cualsevol attach a un principi social interessava a tots, y tots hi oposavan la rahó y si no la forsa. De manera que quan després de la guerra de la Independència, recobrada per l'esfors y l'sacrifici delas regions, y rescatat y reintegrat lo Rey en lo Trono d'Espanya sols procedia despullarlo del absolutisme de que s'havia revestit per una degeneració del poder representatiu de que tots gosaren fins a l'época dels Reys Catòlichs. En una paraula, corrètigir l'obra de Felip V per recobrar tothom la llibertat política y realisar la fraternitat entre totas las regions Espanyolas inclosa la castellana, que ja havem vist que es ara també víctima del sistema Parlamentari; tal era lo que devia establir-se com a principi constitucional comú y lo que convé encara adoptar per lo be y salvació d'Espanya.

XII.—Si ls uniformistes no han consumat la ruina de nostra Pàtria es perque lluytan contra naturalesa.—Humillació del Monarquisme.

L'uniformisme fill de las sectas y per consegüent anti-cristià, logrà sobreposarse a las aspiracions regionals y, comprendent que'l Rey es per naturalesa en rahó de sos títols lo representant genuí de la Sobiranía Espanyola, ha procurat reduhirlo a la menor expresió possible, com algun dels capifòsts de la sefa ha expressat solemnement. D'aquí que se'l hagi privat del sustentacle de las Regions y d'aquí que no s'hagi restituït a las últimas sa veu y representació.

La experiència ensenya, que 'ls politichs provocant la opressió de las regions trevallavan en dany de la Monarquia, y aquesta, afavorin tant maquiavèlich intent, travallava en son propi dany, puig que, donant alas al uniformisme, contribuï en cert modo a la obra de sos enemichs, o com si diguéssem que 'ls Reys aniquilant las regions, se tiraren terra als ulls.

Los que han sobreposat y a vegades contraposat a l'unitat Mouàrquina la Nacional ab lo célebre logotípico de «Cúmplase la voluntad Nacional» ab això més si extremaren, en l'aplanament de las Regions, en la confusió y despreci de tots los idiomas Espanyols menos hu, perque l'usa la majoria dels adeptes, y la abolició de las diferencias jurídicas per explotar més a gust los oficis de República y adhuc certas Institucions de crèdit y monopoli.

Clar está que no han arrivat encara al terme complet de las aspiracions, no per altra rahó, sino perque Huytan ja de frech a frech contra las lleys de la naturalesa y l'ordre providencial ab que Deu ha fet cada hu dels pobles epanyols. Mes es precis que l'estat de tensió de l'esperit popular cansat per los uniformistes desapareça d'una vegada, pera recobrar nostres familiars una pau definitiva, y consolidar nostres pobles la manera de viure y governarse que 'ls marca son origen y 'ls seus destins.

Clar está que tampoch han lograt reduhir al no res la virtut monàrquica, perque avuy com avuy necessitan dels seus prestigis pera detentar lo poder. No es, empero, menys cert, que subordinan la llibertat monàrquica a la opinió anodina de las multituds per medi del sufragi universal.

¿Qué significa aqueix sustentacle per lo Trono, variable a cada elecció y manejable al intent dels que monopolisan lo poder? No es altra cosa que el instrument artificios per recabar del Trono la credencial de continuar explotant en benefici de cada parcialitat la cosa pública. Significa també'l medi d'omplir lo buyt en que 's troba'l Trono suprimidas las regions a fi y efecte de que hagi d'escullir per sos ministres, las personas que'l Parlament l'indiqui. Nostre Parlament en un de sos membres, lo principal en materia econòmica, que es lo que preocupa als politichs, es de naturalesa similar a la dels electoral, multitut, venalitat, concupiscencies, agoismes personals y de classe burocràtica y d'aquí ve que prevalesqui la disgregació de las classes que trevallan y pagan, la inconsistència dels caràcters en los negocis públichs y l'anemia de tot lo cos polítich y social epanyol. Vegis, dochs, dintre de quin cércol vicios se desenrotlla la vida monàrquica pera restablir la llibertat y la fraternitat veritables a Espanya.

Vegis com mantenen esparramadas per tot arreu las grans companyías de potilichs ab certas clientelas de favoritisme, dirigidas per cacichs y contraposadas a la ciutadania franca, activa y profitosa que sufriu las vejacions y las soporta.

F. ROMANÍ Y PUIGDENGOLAS.

(S'acabará)

a son album lo dibuix d'un menhir trobat en un bosch prop de Tapis, y quatre dolmens en Coma d'Ifern, dels quins cap aficio nat ne tenia notícia.

—Convergint a un mateix fi, que es lo revestiment de Catalunya y la glorificació de nostra historia, la Confraria de Sant Jordi de la vila de Ripoll y la Comissió Executiva de la urna nova ab que la comarca olotina s'proposa honrar la memoria del que furent donant a sos restos decorosa y definitiva sepultura, han resolt de nostre Principat (23 d'Abril) y en dita vila de Ripoll, la una anyal festa onomàstica y l'altra la solemne trasllació dels esmentits restos y de la colocació de la urna en lo lloc que en la següent programa:

Dia 22.—A dos cuarts de vuit del vespre. Se cantarà Completas pel clero de la Basilica, acabadas las quals, la música d'aquesta vila tocará algunes sardanes a la plassa del Corral, alternadas ab rapichs de campanas y elevació de globos ab bengalas.

Dia 23.—A las set del mati. Missa de Comunió ab plàctica preparatoria y cant d'eucarístiques coblas.—A la deu. Ofici solemne pontifical que celebrarà l'Excm. senyor Bisbe de Vich y executarà la Capella de Santa Maria al efecte aumentada, executantse a orga, violins y contrabaixos la Missa de Mercadante. Després del Evangelí predicarà las glòries del Sant, lo conegut y eloquent orador sagrat mossen Ferran Sellares, rector de Teyá. A las quatre de la tarde. Inauguració de la urna destinada a guardar las venerables despullas del Compte de Besalú en Bernat Tallafarro, a qual acte estarán representats los municipis de Besalú, Olot, Ripoll y altres corporacions de nostra terra, de conformitat ab la següent ordenació:

Primer. Himne de la restauració del Monestir.

Segon. Discurs del senyor Secretari de la Comissió Executiva oferint al senyor Bisbe l'urna en nom de la comarca d'Olot.

Tercer. Discurs d'acceptació de part del senyor Bisbe.

Cuart. Solempne absolta pel clero del Monestir al entorn de la caixa que tanca 'ls restos.

Quint. Colocació d'aquella dins la urna, la que s'tancarà y sellarà, després d'enterràrhi l'pergamí ab los noms dels benefactors, alsantse de tot acta notarial.

Sisé. Cant dels Goigs de Santa Maria de Ripoll.

A dos cuarts de vuit del vespre. Després dels exercicis propis del últim dia del Octavari al Sant, s'exposarà a Sa Divina Magdalena, y la Capella de Santa Maria cantarà 'l santissim Trisagio, composició del reverent Joseph Pinadella.

Assistirán al acte l'Excm. é Ilm. senyor Bisbe de Vich doctor Morgades y diferents corporacions catalanas.

Agrahim la invitació ab que se 'ns ha distingit.

—Ha quedat constituida a Barcelona la Junta Regional de Catalunya pel quart Congrés científich internacional de catòlics que se ha d'celebrar a Friburg (Suissa) del 9 al 13 Agost de 1897. Forman dita Junta lo Dr. D. Jaume Català, bisbe de Barcelona, president d'honor; Dr. D. Delfí Donadiu, president efectiu; Dr. D. Silveri Aulet, Secretari; D. Dionís Cabot, Tresorer; Vocals per la província de Gerona: M. Ifre Sr. Dr. D. Antoni M. Oms, Penitenciari (Gerona); Dr. D. Manel Vinyas (Gerona); Dr. D. Jaume Bertran (Figueras); Dr. D. Joan Cama (La Bisbal); Dr. D. Francisco Dalmau (Bañolas); Rnt. Dr. D. Esteve Ferrer (Olot); Rnt. Dr. D. Joseph Pla y Ribera (Figueras).

Cada un d'aquests senyors està facultat per rebre adhesions al expressat Congrés medianat lo pago de dotze pessetas y mitja y al mateix temps memorias ó traballs científich-católics fins el dia 12 de Maig de 1897.

—Dijous inaugurarà las tascas en lo Principal de la companyia dramàtica que dirigeix l'actor senyor Castillo. Se posà en escena la comèdia de don Miquel Echageray *Sin familia*, y la pessa *Hija única*. Aahir se posà en escena lo melodrama *Los pobres de Madrid* y està anunciada per avuy la comèdia *Militares y paisanos*.

—Lo quinenari de propaganda *Lo Regionalista*, numero 13, conté lo seguent sumari: Lo mal pitjor—Lo conreu del tabaco a Catalunya—La ley y la sabas—Politiqueria—La conquesta de Perelló—La nostra herencia—Barreja—Crónica regionalista—Retrògados—Esbarjo.

Se reparteix de franch en lo Centre Catalanista de Gerona.

—Se troba ja quasi restablert de sa malaltia nostre estimat amich lo distingit farmacèutich don Joseph M. Perez y Xifra, lo que celebrém.

—Hem rebut lo programa del tercer Certamen catequistich que per l'any 1896 celebra la Acadèmia Catòlica de Sabadell.

—Lo felibre Marius André, que resideix a Barcelona, està a punt de publicar una novelà en francés que s'anomenarà *Montserrat*, d'assumpto essencialment català y tendencias regionalistas.

—Ha experimentat una lleugera millora en sa malaltia don Joaquim Prim de Balle, germà de nostre estimat cooperator don Ignasi. Ho celebrém y fem vots perque s'acentue aquesta millora y poguem donar prompte noticia de son restabliment.

—Varis joves residents a Barcelona conreuhadors de la literatura catalana, tractan de fundar una societat que s'anomenarà *Nova escola catalana*.

—Diu *La Renaixensa* d'ahir:

«Avans d'ahir se donà en l'Olimpo la primera funció del Teatre independent constituit pel jovent modernista català que vol introduir en la nostra literatura la sava d'altres que consi-

Noticies

Oficials

AJUNTAMENT.—*Sessió del 13 Abril*—Baix la presidència de don Anton Boxa y assistència de 12 concejals, se reuní la Corporació municipal a l' hora de costum, prenguentse los següents acorts:

Aprobar varis comptes per valor de 890 pessetes 75 centims.

Concedir permis d'obres a don Joseph Perich y a don Narcís Prats.

Abonar al paleta temporer del Municipi 71'62 pessetes, y

Autorizar a la Comissió correspondent pera que d'acort ab lo senyor Arquitecte formalisi un projecte d'arreglo del carrer de la Argenteria.

Lo dijous prop passat foren proclamats diputats elets, per les respectives junes generalis d'escrutini, en la nostra província, los senyors següents: districte de Gerona, Pella y Forgas; districte de Santa Coloma, Muro Carratalà; districte de La Bisbal, Comte del Villar; districte de Torroella, Quintana; districte de Vilademuls, Rahola; districte de Figueras, Vilallonga; districte d'Olot, Llorens, y districte de Puigcerdà, Puig; tots ells encasillats, si be que, a última hora, se diu que hi havia ordres de deixar sortir per Figueras al senyor Pi y Margall. Les ordres degueren fer tart y no ha pogut esser. Dels proclamats sis son conservadors, un es carli y un altre sagasti, y n'hi ha cinc de catalans, dos de castellans y un de valencià. Encara que, segons hem sentit a dir, hi ha protestas en altres districtes, ahont s'ha filat més prim ha sigut a Gerona y sobre tot a La Bisbal, en quin districte tampoch hi ha faltat, segons veu pública, aquesta vegada, la tradicional *tupinada* de Llagostera. Allí no hi valen notaris, ni hi val res; tant l'hi té que mani i' un com que mani l'altre, la *tupinada* sempre que hi ha eleccions hi es més segura que 'l fajol a Olot. Avuy per l'un, demà per l'altre, hi ha sempre unanimitat de parers, y ningú pot tirarse res a la cara; lo que te la ma a l'olla s'ho arregla com vol y tots han fet fins ara lo mateix. En fi, que 'ls que buscan la sinceritat electoral, no han d'anar a trigar en aquella vila, ni avans, ni ara. Y lo mejor es la calma ab que ho prenen los electors llagostiners que no exerceixen: ni s'esbalotan, ni escampen pel pahis la seva indignació, com ho fan ara los madrilenys perque allí diuen que també s'ha vuydat lo *tupi*. Que prenguin paciencia y fassin com los de Llagostera, en la seguretat de que si avuy l'han vuydat los conservadors, demà l'vuydarán los sagastins ó qualsevol altre partit que governi y tinga la payella pel mànech. Nosaltres apostariam, sense cap por de perdre, que no es aquesta la primera vegada que s'han fet trampes y trampes grosses a Madrid, com apostariam dos contra hu que no serà aquesta la última vegada que se n'hi feran. Lo mal exemple en materia electoral s'ha propagat tant y tant, que les trampes s'han connaturalisat ja ab lo modo d'esser del pahis y s'en fan fins per gust, per no perdre l'agre, adhuc quan no hi cap necessitat de ferne, quan en un districte no hi ha mes qu'un candidat y encara que volgués, diguemho axís, no podria perdre.

Per fi las exigències del sistema parlamentari que a Espanya se practica ho volen axis y per alguna cosa En Canovas va dissoldre las Corts passades, que, naturalment, eran sagastines, per que les va fer en Sagasta.

Aquí ab poquíssimes excepcions, lo qui vol esser diputat, fins d'oposició, ab qui's te d'entendre es ab lo govern, que dels electors ja se'n pot ben riure.

Ara solts falta que després de tot axó los grans polítics que s'estilan tractin de convencernos, ab grandiloquents e interminables discursos, que 'l poble epanyol gosa de totes les llibertats modernes y qu'Europa, admirada, nos contempla ab enveja.

—Ahir, dissapte, fou la designació de compromissaris per les eleccions de Senadors que està manat se fassin lo diumenge que vé. A la nostra província es probable que donguin poch joch, perque tal com han anat les eleccions de diputats es facil que ni sisquiera hi hagi candidatura d'oposició. Son segurs com a candidats encasillats, lo canvió senyor Marques de Robert y lo carli senyor Llauder; lo tercer encara no se sab de cert si serà lo senyor Roger de Figueras ó qualsevol altre ministerial que indiqui 'l Govern. Los silvelistes, que en les eleccions de diputats son los únichs qu'han donat mal de caps de debò al governador de la província, haurán de desistir de la candidatura de don Albert Camps, que la vegada anterior va derrotar al senyor Llauder, a menos que a última hora surti alguna complicació de la quina pugui aprofitar-se en son benefici, perque encara que sembla que dormen, de segur que estan ab los ulls ben oberts y no 'ls atraparan descuidats.

Los compromissaris elets per Gerona son los senyors don Joseph Ametller, don Hortensi Bajandas y don Vicens Carreras,

—Escriuen a *La Renaixensa* desde Figueres, que el senyor Trayter, en una excursió qu'acaba de fer als Pirineus, ha afegit

deran viuhen una vida mes moderna, mes deslligada de tradicions artísticas y socials.

La obra que servi pera la inauguració fou *Los Espectres* d'Ibsen, una de las de més valor literari y també de las que mes radicalment intentan batallar contra 'ls convencionalismes socials', advertint que 'l Ibsen diu convencionalismes á moltas cosas que arrelan una mica mes fondo dintre l' home.'

Fou presentada la traducció al català per en Pompeu Fabra y en Joaquim Casas y Carbó, que fa temps se publicà á *L'Avenç*, en que las qualitats de la llengua catalana están perfectament adaptadas á la expressió calurosa y tranquila d'un problema espanyol del home.

La representació pera la gent *meridional* educada en un altre *convencionalisme* ho resultà una mica massa de calmosa, trovant als actors millor en las cosas tranquilas que en la expressió de las situacions violentas.

Lo publich, format en sa major part de joves conegeuts per sas aficions literaries, escoltà la repaesentació ab verdadera atenció, com qui assisteix á estudiar una obra literaria.

Avans de la representació en Pere Corominas llegí un estudi sobre l' obra d' Ibsen que publicarém en *LA RENAIIXENSA*.

Sabém que en l' acreditat setmanari vigatá «La Veu del Montserrat» veurà molt aviat la llum pública un interessant treball sobre les monedes comtals catalanes trovades fa poch temps en gran nombre en lo santuari de la Mare de Deu del Coll, y de les quines los aficionats de Gerona y d' Olot n' han pogut recullir algunes. Quasi totes aquelles monedes han anat á parar al Museu episcopal de Vich á quina diòcesis pertany lo Santuari, y lo treball aludit l' ha fet, per encàrrec del Ilm. Bisbe Morgades, lo jove arqueólech Rnt. don Joseph Gudiol y Cunill.

—**FIRAS Y FESTAS**—*Firas.* dia 23 Blanes y Corsà.

Festas majors—Dia 23, San Jordi Desvalls.—26, Tortellà.

—**J. LLINÁS Y C. A. BANQUERS.**—*Ciutadans*, 16.—Compran ab benefici cupons d' Exterior, Cubas y altres. Compran y venen valors al comptat. Reben ordres de Bolsa. Obran comptes corrents ab interès.

—**CAXA D' ESTALVIS DE GERONA.**—*Ciutadans* 16, y Llebre, 2.—Imposicions al 5 per 100 desde 10 pessetes.—Id. al 3'50 per 100 desde 1 pesseta.—S' admeten los dilluns, dijous y dissaptes de 9 á 1 y ts diumenges de 10 á 12.

Pera les devolucions los mateixos dies y hores.—Se proporcionejan gratis prospectes pera 'ls altres detalls.

—**L' UNIÓ AGRÍCOLA, INDUSTRIAL Y COMERCIAL.**—Emissió de 20.000 accions de 125 pessetes una. En les oficines de la casa de banca J. Llinás y Companyia, queda oberta durant les hores de despatz que la mateixa té establecidas, la suscripció á les expresades Accions, y se proporcionan los prospectes y demés noticies que s' excessin.

VARIETATS

EL BATLLE DEL CASTELL DE PERALADA

Un altro bon Guzmán catalá en 1464

Fins are registra l' istoria patria dos fets de sublimat eroisme, dos grans figures de pares, governadors de fortaleses que, intimats de rendició per sos contraris, baix amenaça de veure sacrificiar a sos propis fills, presos a traïció, no d'uptaren ofegar els més poderosos instints de la naturalesa i els més tendres sentiments del cor en ares del cumpliment de llur deute, de la llei de feeltat i de la responsabilitat sagrada que demunt ells pesava.

Se pondera en Castella l'enteresa del bon Guzman, governador de Tarifa, contre els moros, an els qu' ell mateix llença son punyal per a qu' immolessin a son infant. No menys famós es en Joan Blancas, consul de Perpinyà, qui durant un siti dels francesos, en situació molt parescuda, va obrar ab igual esperit i decisió.

Ara, mercé a una casual troballa, podém senyalar un fet idèntic d' un altro catalá, posat encara en major compromís, perque no sols li presentaren devant el fill, sinó sos parents, tots am dogals al coll per ese penjats; més ell, no volent trencar l'omenatje prestat a son senyor, com batlle del castell de Peralada, comanat a sa defensa, respongué en els resolts termes del document qu' aném a copia. Es aquet una seuzilla carta o comunicació enclose en el *Registre de Letres Comunes del nostre (1) Arxiu Municipal* (núm 215 volum de l' any 1464), dirigida al Concill per uu seu missatger o embajador, Perejoan Serra, tramés á les parts de l' Empúndia quan més ardia la guerra del Principat contre son mal aconsellat rei en Joan II, complicada am la dels pagesos de remença, que fou causa de tantes malvestats, entre elles, la qu' en la susdita carta se refereix amb una senzilleza estoïca, com si's tractes de la cosa mes natural del mon, sense èmfasis ni jactanciá, ni solament esmentar-se el nom aquell brau patrici, a qui bastava el cumpliment de sa obligació de lleal vasall, estricte guardador i ome onrat, segons per naturalesa ho eren llavors tots els bons catalans. Hens-aquí, doncs, un fragment de la dita correspondència, ont se fa relació del succés qu' ens ocupa:

Molt honorables e de gran saviesses senyors: per lo sots-superior de Girona he largament stat informat, de totes les occurrents fuis en aquella iornada, é no contrastant de fossen avissats de la pressa e destrucció de la vila de Gerona, encare apres havem sabut longament delles cosses se son seguides a gran culpa del bescompte de Roca-ertí, lo qual ha comportat los pagesos en tenir la vila, qui estada gran folia, car lo seny e discreció era ates no eran estat fort per voler la fer tenir, pus avia bon castel damunt es bona fortalessa, es podien recolir les personnes, vitua-

les e bens; hoc encare gran culpa den Vilafrezer procurador del dit bescompte, qui tres ho quatre dies li fonch dit per nosaltres que metés gent de Peralada en la dita vila de Navata; atés que noy avia cùmpliment de gent, y encara cap quils governés, e el pres ne carrech e ay donat mal recapte á nosaltres: vist açó, avém atés en lo quins ha semplat en restaurar lo castel, lo qual pres, so que Deu no vulla seria un gran dapnatiage de l'iguemes e de Beselú, e de totes les altres viles entorn. Hoc encara tenintse aquest castel, no pot aturar ningú en la vila sens hun gran dapnatiage; e per tots aquets esguarts vist e sabuda nova per hu del dit castel lo qual es exit en la nit e tramés per lo batlle del dit castel a nosaltres, notificantnos com avien portat un fill e parents del batlle fins á les portes del castel los enemicichs, dientliques retés sino que le penyarien son fill e parents, devant el, dogals al coll, e el respos que nou estimava res, sino que fessen so que bels vingües, car el volia fer lo degut e so que devia en servar lo sagrament e homenatge que prestat avia al dit bescompte, e axi els sen anaren e no executaren res. Mes avant nos informá com no tenien farina en lo castel, ni complement de gent per deffendre aquell, ni encara pólvora ni passadors, e nosaltres vista la necessitat, aquella nit mateixa acordam XIII homens los quals non trobam pus car mes ni aguassen messos, ab salari de V florins lo mes, e polvora que'l trame tem e hun conestable qui sen aná ab els bon home e ve valent; e axi trame temos per aquella nit, per quant no aviem disposició de trame tem les altres cosses demandades per ells ab veritat, tant en farines e sarabatana, quant altres coses; de tot aurau bon cumpliment si a Deus sera placent. Hoc encare mes per lo fet de Besalú, quant encara per ferlos estar apretats en no donar combat al castel, e sin fan que en tot cas fossen desbaratats. Avem tramesos L rocins a Figueres qui es una leuga e mig del castel, los quals son pagats per hun mes e mig: avem fiança en Deu que tant en lo dit castel, quant en la vila de Besalú se donara algun bon recapte, ab tot se fassa ab gran peril... De Castelló a XXVI de desembre any M. CCC. LXIII. Aparellat a la hordinació de vosaltres, Moss. rs, Pere Johan Serra, embaixador per aqueixa Ciutat.» (2)

JOSEPH PUIGGARÍ

(2) De la revista catalana «L'Avenç», any 1893, planes 28 y 29.—Encara que no hi estén conformes, dexém lo text ab la mateixa ortografia qu' usava aquella Revista.

SECCIÓ LITERÀRIA

IDIOMA

Ja ho sé de cada dia. En tocant las set, sento una veuheta angelical que 'm crida: papa al mateix temps que s' obra la porta del despaig y veig á mon fillet que 's vol escaparse dels brassos de sa mare per venir als meus; deixo la pluma, m' aixeco y fent un bes al nen, tots tres ens dirigim al quart del menut; allí ja hi ha lo tabal ab foch que manté la robeta ben calenta; ma muller se senta ab una cadira y posantse lo menut á la falda los dos donem principi al solemne acte de despollarlo y posarli robeta neta per ficar-lo al llit, pero com que jo no hi soch gayre práctich ab aquestes coses á lo millor succeheix que ma muller me demana una gorreta, y després de molt buscá á dins del tabal l' hi donch unas calsetas. Quan l' hem vestit, lo portem al llit, la dona 'l senya y jo m' hi acosto per ferhi l' ultim petó; ell com que no sap lo que aixó indica y lo que vol es jugá, aparta sa carona y agafantse ab ses manetas á mon bigotí, estira, que estirarás; jo, com que 's l'únich fillet que finch, y quan no mes s' enté un sembla l'rey, no goso dir paraula y prench paciencia, pero si que á cada estirada hi poso mes mala cara, lo que fa aumentá la rialla de ma muller que á l' altre costat de llit se reventa de riure. Me'n desempellego com puch y lo fiquem al llit, tapantlo ben be per que no 's refredi y ab ma esposa comensan nostres enrehoñaments.—Mira-me diu ella, dandhi una amorosa mirada; la boqueta si que 's bén meva, el nasef es de la mare, els ullots del pare, las orellas....si, ves seguit l' hi dich jo, tot será de la teva familia com si la meva no hi tingüés res que veurer? Y que m' en dius d' aquets ditets tan hermosos? Noya, aixó si que 't consedeixo que 's ben be teu; sempre estan disposats á fer molt, ó si no que ho diga mon bigote. Y que 'l farem sé? A una pregunta de tal classe no sé que contestarhi y tot gratanm'e 'l cap me poso á mirar lo sostre com si d'allí tingüés de traurer la contesta! Vull se general! respon lo menut, que encare no s' ha dormit y escolta la conversa. Aquesta sortida fa esclatá nostre rialla, pero procurem deseguida possá cara *feroche*, renyantlo per que no s' adorm encare. Ma muller l' hi canta una cansoneta y de mica en mica sos ullots se van tencant, hasta que son sosegat respir nos senyala que ja dorm. Llavors abaixem lo llum y de puntetas nos apartem del llit, pero á cada pas girem lo cap per contemplarlo una vegada més; al sé á la porta ella amorosa me mira, al mateix temps que mira 'l nin, y ab mi abrasantse ab veu conmosa 'm diu: «Saps perque 'l estimo tant? perque esteu-y jo—perque 's teu—l' hi responch y un doble bes sella aquelles paraules.

FREDERICH GIRCÓS Y GASPAR

PRIMER PETÓ

Prop del hermos infantet
ha arribat lo somni dolc;
ja te lligat á flo nin
ab ses cadenetes d' or.
L' aucellet que te sa gabia,
penjada per allá prop
curiós mira y remira
al hermoset infantó.

També lo mira sa mare;
per ella que n' es de hermos!
¡Qué es dolç per son cor guaytarlo
quan tranquil reposa y dorm!
¡Qué bonicoyes ses galtes
tenyides de color roig!

De tant boniques, fins ella
vol estamparhi un petó.

Y ajupintse, un petó tendre

don al fill que ayma de cor;

mes jay! lo nin se desperta:

Ella desborbat lo seu son!

Ella' posa tota trista,

mes... la si un altre petó;

un petó de mare tendra,

que tot ell respira amor.

Lo noyet que la ha observada,

quán la ha vista ben apropi.

en son coll penjant llurs braços

li ha tornat també 'l petó.

Es lo primer bes que dona

á sa mare l' infantó,

es l' esclatar d' un cor tendre,

primera alé d' una flor.

F. VIVER Y PUIG.

SECCIÓ RELIGIOSA

SANTS DE LA SETMANA.

Diumenge, 19—La Divina Pasqua s. Lleó IX p.
Dilluns, 20—Sta. Ignés de Montse-Pulsiano.

Dimarts, 21—S. Anselm b. y dr.

Dimecres, 22—S. Sotero y Cayo papas.

Dijous, 23—S. Jordi mr. patró del principat de Catalunya.

Divendres, 24—S. Fidel mr. y s. Bona y Doda.

Dissapte, 25—S. March evangelista.

QUARANTA HORES.

Avuy se troban en la Iglesia de las Siervas de S. Joseph.

SECCIÓ COMERCIAL.

Mercat de Gerona del dia 18 d' Abril

Especies.

	Mesures.	Pesetes
Blat.	QUARTERA DE 80 LITRES.	14'00
Mestall.	"	12'00
Ordi.	"	7'50
Segol.	"	11'0
Civada.	"	6'50
Besses.	"	12'
Mill.	"	11'
Panis.	"	10'00
Blat de moro	"	10'50
Llobins.	"	7'25
Fabes.	"	11'00
Fabó.	"	12'00
Fassols.	"	22
Monjetes.	"	20'00
Ous.	Dotzena.	0'75

COTISACIÓ Y CAMBIS

DIA 18 DE ABRIL DE 1896

EFFECTES PÚBLICHS

Interior.—(fi de mes).	00'60
Id. (fi de proxim).	01'35
Exterior.—(fi de mes).	00'05
Id. (fi de proxim).	72'75
Amortisable:	75'00
Billets hipotecaris.—Isla de Cuba.—emisió 1886.	82'50
	1890.
	69'90

—ACCIONES—

Banch Hispano Colonial.	08'00
F. C. de Tarragona á Barcelona y Fransa.	19'75
» de Medina, Zamora, Orense á Vigo.	10'00
» del Nort d' Espanya.	25'15

—OBLIGACIONES—</h

SECCIO D'ANUNCIS

SUCURSAL JUNCOSA

13 Plassa de la Constitució 13,
Gerona

DESPATX CENTRAL
10 FERNANDO VII 10
BARCELONA

Aquesta antiga y tan acreditada casa se dedica únicamente al comers de XACOLATES, SUCRES, CAFÉS y THÉS.

Reb directament los llegítims sucrens de la isla de Cuba, els cafés de Puerto-Rico HACIENDA, MARTINICA, MAYAGUEZ, MOCA Y CARACOLILLO de CEYLAN; de aquí el gran consum qu' es fa d' aquets articles.

Aquesta casa torra diariament lo café y se distingeix per la qualitat y pureza d' ell.

Recomana que per obtenir un bon café aromàtic y fort se usin las barrexs en iguals parts del MOCA y PUERTO-RICO, així com lo CARACOLILLO y MOCA, evitant sempre que bullí puig que deu ésser una pura infusió.

Gran surtit de THÉ del Nord de Xina y del Japó. Aquesta excellent beguda sols pot obtenirse en las classes ditas ORANGE (Carte Rouge) LIPTON, ORANY PECCO, MENLANGE.

Especialitat en lo SOUCHONCH. Aquesta classe es el mes fort y deu emplearse en menos quantitat de la que generalment se usa; una lliure de THE SOUCHONCH equival á 4 lliures d' altres thès.

MAXIM FERNANDEZ

PERRUQUER DE S. M.

Aigua Minòxima vegetal per tenir lo cabell. No te riu en lo mon, perquè á més de sos efectes marevollosos, no taca ni perjudica la pell en lo més mínim. Aquest assombrós y sorprendent específich, se ven en dita perruqueria.

24, RAMBLA DE LA LLIBERTAT 24,
GERONA.

Grans rebaxes al engrós. També s' troba de venda en dit establiment la
TINTURA ABISINIA INSTANTANEA

EDICIÓ DE PROPAGANDA
DEL COMPENDI DE LA

DOCTRINA CATALANISTA

PREMIAT EN LO CONCURS REGIONALISTA

del «CENTRE CATALÀ», de Sabadell

Aprobat per la Junta Permanent de la Unió Catalanista

Tirada 100.000 exemplars

Forma un opúscul de 32 planes en octau, d' esmerada impresió sobre paper satinat y ab cuberta de color.

PREU: 15 céntims.

Les demandes al engrós al Secretari del «Centre Català» de Sabadell.

OBRA NOVA

DELIBERACIONS

DE LA

Primera Assamblea General de Delegats

DE LA

Unió Catalanista

CELEBRADA EN MANRESA EN LO MES DE MARÇ 1892

Aquesta obra, que conté la llista de Delegats de la Assamblea, discursos que en ella s' hi pronunciaren y llegiren, y as bases definitivament aprobadas pera la Constitució regional catalana, se ven al preu de DOS PESETAS en la llibreria de Don Joseph Franquet, carrer de l' Argenteria, Gerona.

IMPREMPTA Y ENQUADERNACIÓN

MANEL LLACH

Ferreria Vella, 5

GERONA

Mercaders (Neu) 12

Impressió de tota classe d' obres, follets, circulars, sobres, paper comercial, tarjetas, esquelas mortuorias, facturas y demés objectes referents al ram d' Imprempta.

Assortit de tots los documents y demés objectes pera la Guardia Civil.

Documents pera los Municipis y Jutjats municipals.

Encuadernació de tota classe de llibres per luxosos que sian.

Preus sumament baratos

500 fulls de paper comercial timbrat 5 ptes. | 1000 sobres comercials timbrats 5 ptes.

FERRERIA VELLA, 5---GERONA

BANCH VITALICI DE CATALUNYA

Companyia general de segurs sobre la vida establecida á Barcelona

CAPITAL SOCIAL

10.000.000 DE PESSETES

Capitals suscrits fins al 31 Dicembre 1893 87,949,791,98 ptes.

Actiu en idem . . . . . 15,337,928,87 ptes.

Sinistres pagats fins á idem . . . . . 32,82,316,69 ptes.

Reserves ó fondos de segur á idem . . . . . 4,178,675,62 ptes.

Les principals classes de segur son:

Vida entera.—Capital pagador á la mort del assegurat, á la seva dona, fills ó qualsevol altre persona designada anteriorment.

Mixto.—Capital pagador al assegurat si viu lo die fixat; ó, immediatament d' ocurrir la seva mort, á la persona designada per ell mateix.

Terme fixo.—Capital pagador en lo die fixat sia al assegurat ó als seus hereus. En cas de mort del assegurat s' abra lo pago de les primes.

Aquests segurs participan en un **50** per **100** dels beneficis de la Companyia.

SEGURS DE CAPITAL APLASSAT

Segurs temporals---Segurs de sobrevivencia

SEGURS MIXTOS A CAPITAL DOBLAT

Rentes Vitalicies.

Delegat General á n' aquesta província:

Joseph Coderch y Bacó, advocat.—GERONA.

ESTABLIMENT

DE Don Francisco Sabater

SOMBRERERIA

S' han rebut las últimas novetats pera la próxima temporada; los prens sumament económichs.

CAMISERIA.—ASTRERIA PER NOYS
Especialidad en trajes pera col-legials

3, Rambla d' Alvarez, 3.

FONTBERNAT---Callista

—(Ulls de poll)—

S' ARREGLAN LOS PEUS Á DOMICILI
PROGRÉS, 23---Perruqueria,

LA PREVISION

Primera Companyia Espanyola dedicada exclusivament á SEGURS SOBRE LA VIDA AB PRIMA FIXA

Dormitori de Sant Francesch, 8, principal.—BARCELONA.

Agent á Gerona—BEATAS, 2

D. Narcís Boada y Guytó

FILL DE FRANCISCO VILARDELL Y COMP.
SALT

Molí Fariner

Sistemas AUSTRO-HUNGAR y de MOLAS

Tant per l' un com per l' altre sistema se fan las moltas á preus sumament modichs.

ESTABLIMENT Y TALLER

DE PAU CASSÁ

PINTOR Y EMPAPERADOR

Magnífichs mostruaris de papers pera decorar habitacions desde 25 céntims á 30 pesetes la pessa.

Cromos, motlles, transparents y cuadros

Novetat, bon gust y economía

Gerona.--Baxada del Pont de pedra, 14

LO GERONÉS

SETMANARI PORTA-VEU

del «Centre Catalanista de Gerona y sa Comarca»

Redacció y Administració. Cort-Real núm. 7, -1er

PREUS DE SUSCRIPCIÓ:

Gerona . . . . . 1 peseta trimestre
Fora . . . . . 1,25 id.
Estranger . . . . . 1,50 id.

Un numero sol, 10 céntims